

EDITORIAL

Kolektibo nga maghulag agud batuan ang katalagman sang epidemya nga Covid-19

Madasig nga nagalapta ang Covid-19. Ang bag-o nga tipo nga ini sang coronavirus nag-apekto na sa masobra 100,000 kag nagpatay sang masobra 3,400 halin sang magtuhaw tatlo ka bulan na ang nakaligad sa masobra 80 ka pungsod. May ara matuod nga katalagman sang epidemya nga Covid-19 sa Pilipinas, kon sa diin anum nga kaso na ang kumpirmado lunsay sa mga Pilipino kag dumuluong, kag may isa na nga napatay tubtub sang Marso 6.

Bulnurable ang banwa sa mga epidemya bangud sa makaluluoy nga kahimtangan sang pangpubliko nga ikaayong lawas kag sa pangkabiligan nga kahimtangan pangkatingban. Pinakadelikado nga magk-epidemya sa kubay sang anakbal-has, labi na sa kubay sang mga mamumugon kag mala-proletaryado. Mahimo ini nga maglapta sang madasig sa ginatos kalibo nga nagapuyo sa gutok nga mga barung-barong. Kulang sila sang limpyo nga tubig kag wala halos nalab-ot sang pangpubliko nga mga serbisyo pareho sang sanitasyon, pagkolekta

sang basura kag madamo nga iban pa. May katalagman man nga madasig nga maglapta sa kubay sang mga mamumugon sa sulod sang mga pabrika nga masami indi maayo ang kundisyon sa pagtrabaho.

Halos wala sang ginhimo ang rehimeng Duterte agud sabton ang katalagman sang epidemya nga Covid-19 sa pungsodnon nga sakup. Malaparan ini nga ginpakamalaut bangud sa ulihi nga pagsabat, partikular sa pagkarentina kag iban pa nga tikang para buhinan ang inter-aksyon sang pungsod sa China

Tropa sang 94th IB, gin-ambus sang BHB

GIN-AMBUS SANG ISA KA yunit sang Bagong Hukbong Bayan-Negros (Leonardo Panaligan Command) ang mga elemento sang 94th IB sa Sityo Compound, Barangay Luz, Guihulngan City sadtong aga sang Marso 3. Kumbinasyon sang eksplosibo kag bala sang riple ang gingamit sang mga Pulang hangaway sa opensiba. Duha ang patay kag apat ka suldado ang rarong sa nasambit nga pag-ambus, lakip ang kumander sang yunit nga si 2Lt. Niel Christian Cureg.

Occidental Mindoro. Gin-ambus sang BHB-Mindoro (Lucio de Guzman Command) ang mga nagaoperasyon nga tropa sang 4th IB kag PNP sa Sityo Ibanig, Barangay Monteclaro, San Jose sang hapon sang Pebrero 19. Apat ang nareport nga rarong sa

"Kolektibo...," sundan sa pahina 2

"Tropa...," sundan sa pahina 3

"Kolektibo...," halin sa pahina 1

kag iban pa nga pungsod.

Sa baylo, nangin masako ang rehimens sa pagtuga sang engrande nga kampanya nga publisidad babin sa Covid-19. Napaslawan ini nga maghimo sang kongkreto nga mga tikang agud buligan ang pumuluyo para puggan ang paglapta sang balatian. Wala sang mga basehan nga tikang pareho sang libre kag lapnagon nga pagpanagtag sang mga *face mask* kag mga gamit paninlo, kag pagtigayon sang lapnagon nga kampanya sa sanitasyon. Ginpabay-an sini ang pumuluyo nga mag-asikaso sa ila mga kaugalingon, nga kadam-an masako sa pagsiguro sang pagkaon kag basehan nga mga kinahanglanon, kag wala sang anuman nga proteksyon para masalbar ang ila mga kau-galingon sa balatian.

Ang mandu sa Philhealth nga maghatag sa mga benepisyong gamay nga P30,000 para sa pagbulong sa Covid-19 nagahayag lang sang mga limitasyon sini kag kon

paano ini nagaserbi sa mga pribado nga ospital nga nakatum-ok lang sa ganansya. Sa tunga sang katalagman sang Covid-19, kriminal nga pagbabaya ang ginbaylo sang rehimens badyet para sa pagpanalawsaw sa mga nagalapta nga balatian. Kulang kaayo ang pondo para sa mga *test kit* agud madasig nga mahibal-an kon nalatnan sang balatian. Ang wala unod nga pagpasiguro ni Duterte napaslawan para buhinan ang kahadlok sang pumuluyo.

Permi nga ginakunsiderar sang Partido kag mga rebolusyonaryo nga pwersa ang interes sang pumuluyo, lakip ang pangpubliko nga ikaayong lawas. Sa diin man naka-tindog, ang demokratiko nga gub-yerno sang banwa nagatigayon sang mga kampanya sa ikaayong lawas kag nagahatag sang libre nga mga serbisyo medikal. Nagatukod ini sang mga komite sa ikaayong lawas sa lebel-baryo pataas agud sabton ang mga halambalanon sa ikaayong lawas sang pumuluyo sa tagsa-tag-

sa nila nga mga erya kag sakup.

Kon amo, nagaisa ang Partido sa kagustuhan sang pumuluyo nga Pilipino nga pangbabawan ang katalagman sang epidemya nga Covid-19. Nagaisa man ang Partido sa pagkundenar kag pagpamalaut sa pagkainutil sang rehimeng Duterte kag kawad-on sini sang kongkreto kag husto nga mga tikang agud atubangon ang epidemya.

Nagapanawagan ang Partido sa pumuluyo nga Pilipino nga magorganisa kag kolektibo nga maghulag agud batuan ang katalagman sang epidemya nga Covid-19. Ginabuyok sang Partido ang mga pangmasa nga organisasyon nga magtukod sang linibo nga mga komite sa ikaayong lawas sa mga komunidad kag pabrika agud magplano sang mga kongkreto nga tikang sa kolektibo nga pagbato sa Covid-19.

Maluwas sa paglunsar sang mga kampanya nga edukasyon, mahimo nga mobilisahon sang mga komite nga ini ang linibo nga pumuluyo nga magtigayon sang mga kampanya nga sanitasyon sa mga komunidad kag pabrika, amo man sa mga eskwelahen kag upisina. Dapat man ipresentar sang mga komite nga ini ang sentimyento sang pumuluyo sa tunga sang katalagman sang epidemya kag sang pagkainutil sang rehimeng Duterte. Mahimo nga magbulig sila sa pagduso sang mga praktikal nga tikang sa mga pabrika (pareho sang libre nga pagpanagtag sang mga gamit medikal kag pagpaninlo sang mga mamumugon) kag mga komunidad (pagduso sang koleksyon sang basura, akses sa limpyo nga tubig, libre nga pagpanagtag sang mga pakete medikal, kag mga sistema pangsanitasyon). Wala sapayan sa mga syudad ang una nga katalagman sang madasig nga paglapta sang balatian, dapat man maghanda ang masang mangunguma kag ila mga organisasyon sa malapad nga kaumanhan. Didto pigado kaayo ang kahimtangan sa ikaayong lawas, kon sa

ANG Bayan

Tomo LI Blg. 5 | Marso 7, 2020

Ang *Ang Bayan* ay inilalabas sa wikang Pilipino, Bisaya, Ilocano, Hiligaynon, Waray at Ingles.

Tumatanggap ang *Ang Bayan* ng mga kontribusyon sa anyo ng mga artikulo at balita. Hinihikayat din ang mga mambabasa na magpaabot ng mga puna at rekomenasyon sa ikuunlad ng ating pahayagan.

[instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

@prwc_info

cppinformationbureau@gmail.com

Kaundan

Editoryal: Kolektibo nga maghulag agud batuan ang katalagman sg epidemya nga Covid-19	1
Tropa sang 94th IB, gin-ambus sg BHB	1
Ano ang Covid-19?	3
Pagpabaya sg rehimens sa Taal	4
Paghanas-militar sg US kg Pilipinas	5
FQS bilang rebolusyon pangkultura	6
Pagpaniplang kg pagpanghalit sg mina	7
ATB: Dugang sa arsenal ni Duterte	8
Kadalag-an sg HCPI	9
Padayon nga atake sa mga tumandok	9

Ang *Ang Bayan* ay inilalathala dalawang beses bawat buwan ng Komite Sentral ng Partido Komunista ng Pilipinas

"Kolektibo...," sundan sa pahina 3

diin malayo ang ospital kag wala sang bastante nga serbisyo medikal sa ila mga komunidad.

Ginadayaw sang Partido ang mga nars, duktor kag propesyunal sa ikaayong lawas nga sila ara sa unahan sang pagbato sa Covid-19. Nagapanawagan sa ila ang Partido nga pabaskugon ang ila demokratisko kag mga maki-masa nga organisasyon. Nagaisa ang mga organisasyon pangmasa kag mga komite sa ikaayong lawas nga dapat nila nga iduso ang dugang nga badyet sa pangpubliko nga ikaayong lawas, labi na sa atubang sang subong nga katalagman sang epidemya.

Ang pagdugang sang alokasyon para sa pangpubliko nga ikaayong lawas makabulig sa pagsiguro sang pondo pareho sa pagpataas sang sweldo, pagpauswag sang mga pasilidad medikal kag siyentipiko nga pagpanalawsaw. Dapat batuan nila ang polisiya sang estado nga suporta sa serbisyo-para sa ganansa kag turismo medikal. Dapat nila nga iduso ang pagpabaskog sang mga pangpubliko nga ospital kag untaton

ang polisiya nga komersyalisasyon nga nagasentro sa paghugakom sang ganansya.

Nagasampaw ang katalagman sang epidemya nga Covid-19 sa malala nga kundisyon sang pangpubliko nga ikaayong lawas sang pumuluyo nga Pilipino. May malala nga problema sang epidemya nga dengue, tuberculosis, kag iban pa nga mga balatian nga nagalaton sa linibo kag nagapatay sa madamu nga Pilipino kada tuig. Ini ang mandangan sang makaluluoy nga pangkatilingban nga kahimtangan kag pagpabaya sang estado sa ikaayong lawas sang pumuluyo.

Indi tubtub san-o mahatagan sang prayoridad ang pangpubliko nga ikaayong lawas sang pumuluyo nga Pilipino sa idalom sang subong nga sistema. Solo ang isa ka rebolusyon pangkatilingban—ang isa ka pungsodnon demokratiko nga rebolusyon—ang magabalsikad sa subong nga kahimtangan, kag magabutang sa pangpubliko nga ikaayong lawas kag interes sang pumuluyo sa pinakamataas nga prayoridad sang estado. AB

"Tropa...," halin sa pahina 1

mga suldado.

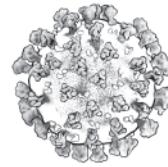
Isa ka suldado man ang grabe nga napilasan sa isa ka operasyon isnayp sang BHB-Mindoro sa Sityo Balingaso, Barangay Monteclaro, San Jose sang hapon sang Pebrero 20.

Suno kay Ka Madaay Gasic, tagapamaba sang BHB-Mindoro, ang mga aksyon nga ini sabat sa reklamo sang mga biktima sang mga paglapas kag krimen sang pasista nga 203rd Brigade sa mga Mindoreno. Kalakip diri ang napatay sa duha ka sibilyan nga sanday Jay-ar Mercado kag Mark Ederson Valencia de los Santos sadtong Enero.

Northern Samar. Pito ang kumpirmado nga patay sa nagaoperasyon nga mga suldado sang 20th IB sa ngalan sang Retooled Community Support Program (RCSP) pagkatapos ang sunod-sunod nga aksyon militar sang BHB-Northern Samar (Rodante Urtal Command) sang Pebrero 17-25.

Ginharas sang BHB ang tropa sang 20th IB nga nakabase sa plasa sang Barangay Rizal, Gamay sang gab-i sang Pebrero 17. Duha ka suldado ang napatay pagkatapos ang tatlo-minuto nga bayluhanay sang lupok. Pagkaaga, napatay man ang isa pa ka suldado sa operasyon isnayp sang BHB.

Tatlo ka suldado man ang napatay sa aksyon militar sang BHB sang Pebrero 24 sa pareho nga barangay. Sang Pebrero 25, isa ka suldado ang napatay sa ginlunsar nga operasyon isnayp sang BHB sa Barangay San Jose, Mapanas. AB

Ano ang Covid-19?

ANG CORONAVIRUS DISEASE (Covid-19) isa ka makalalaton nga balatian nga tuga sang coronavirus (CoV). Ang CoV isa ka klase sang virus nga nagadala sang mga sakit nga sip-on kag pulmonya tubtob sa mas malala nga balatian pareho sang Middle East Respiratory Syndrome kag Severe Acute Respiratory Syndrome o SARS. Ang tipo sang virus nga nagadulot sang Covid-19 napasa halin sa mga hayop pakadto sa mga tawo.

Una ini nga nagtuhaw sa Wuhan, China kag ginreport sa World Health Organization sang Disyembre 31, 2019. Wala pa sang natukiban nga bulong diri sa pihak sang madasig nga paglapta sini sa bilog nga kalibutan.

Ang mga komun nga sintomas sang Covid-19 amo ang hilnat, ubo kag mabudlay maginhawa. Sa mas malala nga kaso, mahimo ini magdulot sang pulmonya, sakit sa bato, kag mangin kamatayon. Bisan pa man, may mga pasyente nga positibo sa sakit pero wala nagapakita sang anuman nga sintomas. Makuhang balatian sa mga talsik sang laway halin sa paghambal, pagbahaon o pag-ubo sang isa ka tawo nga may Covid-19. Mahimo nga ara na sa lawas sang 2-14 adlaw antes magtuhaw ang mga sintomas.

Para makalikaw sa balatian, hugot nga rekomendasyon sang mga duktor ang masunson nga paghugas sang kamot, pagmentinar sang bastante nga distansya sa iban nga tawo, pagtakop sang baba sa pag-ubo kag pagbahaon, kag maayo nga pagluto sang pagkaon. Ang sin-o man nga may balatian ginapanugyan nga magpabilin sa ila nga balay kag maglikaw nga makasimpon sa iban nga tawo. AB

Kapabayaan sang rehimeng US-Duterte sa pagsabat sa paglupok sang bulkan Taal

Umpisa Enero 12, sige-sige ang paglupok kag pagguwa sang makahililo nga aso sang bulkan Taal nga nagpabakwit sa ginatantya isa ka milyon nga residente sang Batangas. Tubtub subong, wala pa nakabalik ang mga nagbakwit sa mga evacuation center kag mga puluy-an sang abyan kag himata sa mga kaingod nga prubinsya. Naglab-ot sa P3 bilyon ang kantidad sang kahalitan sa agrikultura, kadam-an sa subsektor sang pangisdaan. Sa atubang sang mga trahedy nga ini, nagtudluanay ang mga ahensya sang gubyernong Duterte sa matapalan sang basol.

Ginapalala sang kapabayaan kag pagkainutil sang rehimeng Duterte ang kahimtangan sang pumuluyo nga apektado sang paglupok sang bulkan Taal kag iban pa nga kalamidad nga nag-agipungosod. Wala sang seryoso nga plano ang rehimeng Duterte para handaan ang pag-igo sang kalamidad kag atubanong tuigan nga problema sang pagpanghalit sang mga bagyo, linog kag lakip ang tig-ilinit sa pungsod nga nag-utas sa linibo nga kabuhi kag nagahalit sa milyon ka piso nga balor sang propyedad kag pangabuhian sang pumuluyo. Maathag katama ang mahinay, kulang kag disorganisado nga sabat sang iya gubyerno sa paglupok sang bulkan Taal.

Pagpabaya kag korapsyon

Walo ka bulan antes ang paglupok, ginreport na sang Philippine Vulcanology and Seismology (PhilVocs) sa rehimeng Duterte ang nagahana nga paglupok sang bulkan Taal. Pero sa pihak sini, wala gilayon ginpataas sang rehimeng Duterte ang alerto sa mga kaingod sini nga lugar. Kon anu-ano nga palusot ang ginhimo sang rehimeng Duterte para magrason sa ma-

hinay nga pag-abiso sa pumuluyo.

Sa una nga adlaw sang pag-alburuto sang bulkan, wala gilayon nag-abiso ang National Disaster and Risk Reduction Management Council (NDRRMC) kag lokal sini nga mga ahensya sa mga residente nga napuysa sa palibot sang Lawa sang Taal. Wala sang mandu nga pabawiton ang mga residente gani nag-matu-mato sila nga nagbakwit kag napaiya-iya sa pagpangita sang lugar para isalbar ang ila kabuhi.

Mahinay kag disorganisado ang pagsabat sang rehimeng Duterte sa kinahanglanon sang pumuluyo nga nagbakwit. Kulang katama ang serbisyo sosyal kag pondo para sa mga apektado. Sa una nga semana sang kalamidad, naglab-ot lang sa P17.2 milyon ang pondo nga gintalana sa 16,000 pamilya nga ara sa 300 evacuation center. Katumbas ini sang P35 kada indibidwal para sa pito ka adlaw. Wala pa maisip diri ang gintatos ka libo nga pumuluyo nga nagsilong sa ila mga paryente kag abyan. Nagpangita na lang ang rehimeng Duterte sang dugang nga pondo halin sa mga pribado nga institusyon. Dugang pa, may mga report nga indi patas ang distribusyon sang pagkaon kag iban

nga gamit bangud kulang o wala sang datos sa kahimtangan sang mga evacuation center.

Wala man gindugangan sang rehimeng Duterte ang pondo pangkalamidad para sa Batangas bangud nauna na ini nga ginbuhinan sa nasyunal nga badyet para sa 2020.

Himbunanay sa pagpanghimulos

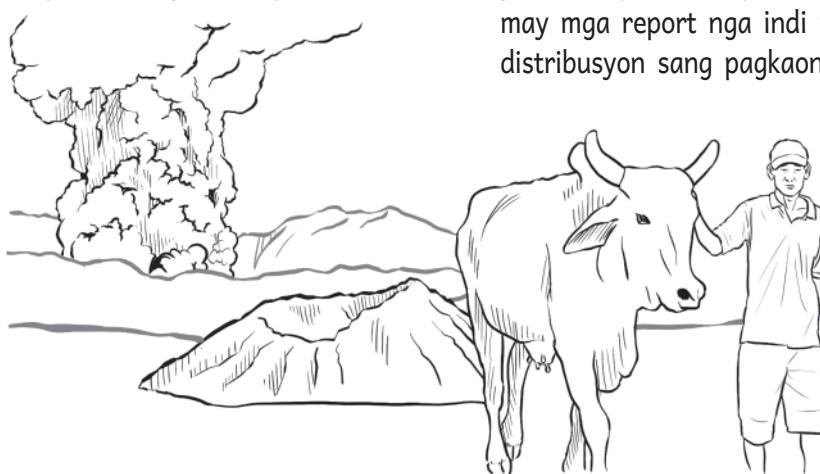
Wala sang huya nga ginhingalitan sang mga burukrata ang tuman kabudlay nga kahimtangan sang pumuluyo para mangampanya sa masunod nga eleksyon. Naglinapta ang mga burukrata sa Batangas agud kuno maghatag sang bulig nga sa kamatuoran nagapahamot lang sa mga botante.

Ginkundenar sang pumuluyo nga apektado sang paglupok sang Taal ang padihot sang rehimeng Duterte nga magpautang sa mga bakwit. Plano pa sini nga kitaan ang kabudlayan sang mga Batangueno. Malaut pa, hungod nila nga ginpalipas ang pagpabalik sa mga apektado nga residente agud amat-amat nga pasudlon ang mga dumuluong kag lokal nga negosyo sa ila mga kadutaan.

Madugay na nga ginasulong sang reaksyunaryo nga gubyerno ang MetroTaal-Tagaytay Development Project (MTTDP-2013) nga gintukod sadtong dekada 1990 pa. Napulo'g lima nga projekto ang target sa palibot sang lawa ang nagahana nga ipatuman kon dalayon na nga maglaysay ang mga residente sa lugar.

Temprano nga hut-ong pa lang sang MTTDP-2013, maduguon nga gindemolis sang mga pulis kag bayaran nga mga hurong ang mga balay, ulumhan kag pangisdaan sang mga mangunguma kag mangingisda sa palibot sang lawa. Madumduhan nga gindumilian sang rehimeng Duterte ang mga residente sa palibot sang bulkan nga magbalik agud isalbar ang ila mga propyedad kag pa-

"Kapabayaan...," sundan sa pahina 5

Mga paghanas-militar sang US kag Pilipinas, padayon sa pihak sang pagpabasura sa VFA

Sige-sige ang pagtigayon sang gintingub nga mga paghanas-militar sa tunga sang US kag Pilipinas sa pihak sang pormal nga deklarasyon sang rehimeng Rodrigo Duterte sa pagpabasura sang Visiting Forces Agreement (VFA) sang Pebrero 11. Ini bangud sa Hunyo pa madulaan sang epekto ang kasugtanan o 180 adlaw pagkatapos ang pormal nga anunsyo. Ini man kon pananglitan wala sang igapasar nga kasugtanan nga pangbaylo sa Senado. Ang VFA kasugtanan nga nagapahanugot sa mga suldado nga Amerikano nga wala sang sablag nga magsulod-guwa anuman nga oras sa diin man nga babin sang pungsod.

Sa maabot nga Mayo, paghiwaton ang tuigan nga Balikatan nga pagpasakupan sang 6,529 tropa sang US, 4,302 suldado nga Pilipino kag 44 nga suldado nga Australyan. Ang paghanas nga ini, nga pagpasakupan sang ginatantya 11,000 ang pinakadaku sa kasaysayan sang VFA halin nga gin-aprubahan ini sadtong 1999. Isa ang Balikatan sa 319 tingub nga paghanas-militar

nga nakatalana nga hiwaton subong nga 2020. Mas madamu ini kumparar sa 218 nga ginihiwat sang 2018.

Sang Enero 26-Febrero 23, ginihiwat ang Balance Piston-20-1, isa ka paghanas nga ginpasakupan sang US Army 1st Special Forces Group kag sang 18th Special Forces Company sang Philippine Army. Tum-ok sang nasambit nga paghanas ang pagpauswag sang mga taktika nga “kontra-

insurhensya” sang AFP. Gihatagan tum-ok sini ang paggamit sang mga programa nga serbisyo para sa mga operasyon militar kag pagkuha sa suporta sang lokal nga komunidad. Sadtong Febrero man, ginlunsar ang Bilateral Air Contingent Exchange-Philippines sa Clark Air Base sa Pampanga kag San Fernando Air Base sa Batangas. Ang tuigan nga paghanas gintigayon sang mga hukbo pangkahginan sang duha ka pungsod.

Ginagamit sang US ang Balikatan kag iban pa nga paghanas-militar para direkta nga makapartisipar ang mga tropa sang US sa mga operasyon militar sa sulod sang pungsod. Sa tabon sang “interoperability”, ginapat-ud sini nga magapabilin ang kontrol sang US sa bilog nga makinarya sang AFP. AB

“Kapabayaan...,” halin sa pahina 4 ngabuhian. Kabaliskaran sini, ginpanhanugutan sang rehimeng pagbukas sang Tagaytay City para sa mga negosyante kag turista nga gusto saksihan ang paglupok sang bulkan.

Gingamit man sang imperyalistong US ang paglupok sang bulkan agud palusuton ang gintingub nga paghanas-militar sa tunga sang mga hukbo pangkahanginan sang US kag Pilipinas sa San Fernando Air Base sa Lipa City sa tabon sang paghatag sang makatawo nga ayuda.

Pagpursiger kag pagtinguha sang pumuluyo

Buhi katama ang kultura sang bayanihan, pagbuligay kag paghiliusa sang pumuluyo nga Pilipino sa tunga sang kapalpakan sang rehimeng Duterte nga sabton ang kinahanglanon sang pumuluyo sa Batangas. Isa sa gilayon nga nagresponder ang Serve the People Corps-Southern Tagalog (STPC-ST). Nakibuligay ini sa nagkalainlain nga organisasyon para sa pagpangalap sang mga donasyon, paglunsar sang mga relief operation kag pagkuha sang datos sa mga biktima sang kalamidad.

Halin sa ila pagpanalawsaw, gin-report sang STPC-ST nga ang tunay nga kinahanglanon sang pumuluyo amo ang isa ka kumprehensibo nga programa kag plano para sa paghanda sa mga kalamidad nga nagasabat sa malawigan nga kinahanglanon sang pumuluyo. Indi makaigo ang simple nga mga *relief operation*, labi na nga kinahanglan gihapon sang mga apektado nga pumuluyo ang pangabuhian agud makabangon.

Baliskad sa diwa sang bayanihan, nagpaketig-a ang rehimeng US-Duterte nga makighiusa kag makibuligay sa mga ginakabig sini nga kaaway sa politika. Mas ginauna sang rehimeng pagpakig-away sa kapareho nga burukrata agud ma-militika. Ang mga progresibo nga organisasyon nga naghulag para magbulig sa mga biktima sang paglupok sang Taal hayagan nga gindumilian kag ginpaandaman sang mga suldado kag pulis, kag mga tinawo sang lokal nga gubyerno. Gin-abangan kag ginkumpiska sang mga suldado ang dala nga pagkaon kag iban pa nga gamit ayuda nga dala sang United Methodist Church para sila magpanagttag. Imbes nga buli-

gan ang mga biktima sang kalamidad, nagpadayon ang paglunsar sang mga operasyon militar kag pulis sa mga prenteng gerilya agud hingalitan ang kahigayunan nga nakasentro ang mga rebolusyonaryo sa paghatag ayuda sa mga apektado sang kalamidad.

Samtang, ginatib-on gid permis sang rebolusyonaryo nga hublag ang interes kag kaayuhan sang masang Pilipino bilang katungdanan sini nga unahon ang interes sang pumuluyo. May nakahimo sang mga plano kag programa ang rebolusyonaryo nga hublag agud lubaron kag sabton ang mga reklamo sang masa suno sa Programa Para sa Pungsodnon nga Demokratiko nga Rebolusyon kag 12-Punto nga Programa sang rebolusyonaryo nga gubyerno sang banwa. Ang pagbulig kag pagsabat sa pumuluyo nga apektado o biktima sang kalamidad kabahin sang programa nga ini. Katuwang ang mga yunit sang hukbong bayan kag lokal nga gubyerno sang banwa, ginatigayon sang rebolusyonaryo nga kahublagan ang nagkalainlain nga dagway sang pagsagop kag pagbulig sa pumuluyo nga biktima sang kalamidad. AB

Ang FQS bilang rebolusyon nga pangkultura

Sadtong 1970, 50 tuig na ang nagtaliwan, isa ka bagyo ang naagyan sang Pilipinas nga tuhay sa tanan nga bagyo nga nag-agì sa nagligad. Ini amo ang nakilala sa tawag nga FQS o First Quarter Storm (Bagyo sang Una nga Kwarto).

Ang FQS amo ang serye sang mga aksyon protesta sang pamatan-on-estudyante, mamumugon, mangunguma, imol sa syudad kag uma, kag iban pa nga sektor sang pumuluyo. Ang puntiryta nila, bilang personipikasyon sang kontra-pumuluyo nga sistema pangatilingban, amo ang rehimeng US-Marcos. Nag-ibwal nga kahublagan resulta sang maukod nga pag-organisa kag pagpamuklat sang nagtaliwan nga dekada sa mga unibersidad kag kolehiyo, komunidad kag mga unyon, kag ginpasakupan sang mga organisasyon nga Student Cultural Association of the University of the Philippines, Kabataang Makabayan, Samahang Demokratiko ng Kabataan, kag iban pa.

Sa una nga tatlo ka bulan sang 1970, nasaksihan sa Kamaynilaan kag sa iban pa nga syudad kag sentrong banwa ang mapangahas nga mga rali, boykot, welga, martsang bayan, kag kongresong bayan. Pangunahon sa mga ini ang higante nga demonstrasyon sadtong Enero 26, 1970 sa atubang sang Kongreso (nga subong National Museum of Fine Arts). Baliskad sa State of the Nation Address ni Marcos, ginpahayag nila ang matuod nga kahimtangan sang banwa kag ginpakiita ang kaakig sa rehimén. Ginatos ang ginsakit sa brutal nga pagsalakay sang mga pulis sa mga raliyista.

Ginkundenar sang mga aktibista ang pasismo sang estado, isa ka isyu nga nagdugang sa ginaduso nila nga tatlo ka basehan nga problema sang pumuluyo—ang impérialismong US, lokal nga pyudalismo, kag burukrata kapitalismo. Labi nga nangin maat-hag sa ila, kag sa nagadamu nga numero sang pumuluyo, ang rebolusyon amo ang magabungkag sa daan nga

sistema agud matukod ang bag-o.

Ang pamatuod, nangin inspirasyon sang mga pamatan-on kag estudyante ang liwat nga pagtukod sang Partido Komunista sang Pilipinas sadtong 1968 kag Bagong Hukbong Bayan sadtong 1969.

Sadtong Enero 30, 1970, sa atubangan mismo sang Malakanyang, nagdagsa ang tuman kadamu nga demonstrador. Ginpamilit nila ang kahustuhan sang pagrebolusyon batuk sa sistema nga malakolonyal kag malapyudal. Ginsalakay sila sang Metropolitan Command sang pulisia kag Armed Forces of the Philippines, lakip ang Task Force Lawin sini. Sa indi patas nga inaway nga natabo sa Mendiola, University Belt, Quiapo, kag mga kaiping nga komunidad, nga naglawig tubtub kaagahan sang Enero 31, apat nga pamatan-on nga estudyante ang napatay. Indi maisip ang mga pilason.

Sa baylo nga mag-atras kag magyaob, labi nga nagbaskog ang “Makibaka, huwag matakot! (Maghimakas, indi mahadlok!) sa mga eskwelahan, karsada kag plasa. Nagsulunod na ang mga aksyon protesta, kag dugang nga pag-organisa, kag dugang nga pagpukaw. Kag ang pumuluyo sa umpisa nagdayaw sa tumalagsahon nga hitabo, nakig-isa sa nagkalainlain nga paagi.

Rebolusyon ang FQS. Ini ang rebolusyon pangkultura nga naghagy sa wala unod nga kaisipan kag pagpati nga kolonyal kag pyudal. Ang mga ini gatos ka tuig na nga nagsampaw sa kamuklutan sang pumuluyo. Ginbungkag sang FQS ang kaugalian nga atrasado kag pagyaob. Ang mga ini ginahingalitan sang mga nagaharing sahi agud ulipunon ang masang anakbalhas kag iban pa. Ginhathat sang FQS ang

rebolusyonaryo nga panindugan nga ang masa ang tagahimo sang kaysayan; nga sa ila kamot naka-sandig ang matuod nga kahilwayan kag kauswagan; nga rebolusyon, indi repermismo, ang kalubaran sa problema sang katilingban kag sa pag-agum sang gahum pangpolitika sang mga sahing anakbalhas.

Namulak kag naglampo sa FQS ang pagkamatinugahon sang pumuluyo. Ang mga aktibista nga nabuyok nga gamiton ang ila potensyal kag kinaalam, nagtuga sang nagkalainlain nga forma sang arte nga nagaunod sang mensahe sang paghimakas sang pumuluyo.

Ginbun-ag sang FQS ang mga pangkultura nga organisasyon nga Panday Sining, Gintong Silahis, Samahang Kamanyang, Tanghalang Bayan, Nagkakaisang Progresibong Artista't Arkitektó, Siningbayan, Panulat para sa Kaunlaran ng Sam-bayanan, kag Humanist League of the Philippines.

Naghugpong sila sa Konseho nga Tagaangut sang Rebolusyonaryo nga Arte. Sa mga prubinsya kag rehiyon, natukod man ang nagkalainlain nga organisasyon pangkultura.

Sa pihak sang layi militar sadtong 1972, nagsulong ang rebolusyonaryo nga kahublagan sa kultura, ilabi na sa pagsimon sang mga kadre kag artista sang FQS sa kahublagang tago kag pagkadto sa kaumhan. Ginpauswag nila sa inaway banwa ang rebolusyonaryo nga arte kag literatura.

Sa malip-ot nga pulong, ginbun-ag sang FQS ang isa ka hukbo sang mga artista kag manunulat nga armado sang drama, arte-biswal, musika, literatura, kag saot nga nagapadayon sa paghilway sang banwa.

Pagpaniplang kag pagpanghalit sa ngalan sang mina

Sang nagligad nga Enero, nabuyagyag nga ginhatakan sang rehimeng US-Duterte sang 25-tuig nga Financial and Technical Assistance Agreement (FTAA) ang Tampakan Copper-Gold Project nga nakatalana magtapos sa Marso 21, 2020. Baliskad sa bibig-permi ni Duterte batuk sa mapanghalit nga mina, ginpalawig niya ang operasyon sini sang 12 tuig o tubtub Marso 21, 2032.

Masobra duha ka dekada na nga ginabatuan sang pumuluyo sang nabagatnan-sentral Mindanao ang mahaliton nga operasyon sang Tampakan Copper-Gold Project sa mga dulunan sang South Cotabato, Davao del Sur, Sultan Kudarat kag Sarangani. Maathag sa ila ang mga peligro nga igadulot sini sa naturalisa kag sosyo-ekonomiko nga pagpangabuhi sang mga komunidad sa palibot sang mina kag sa bug-os nga isla.

Kaundan sang nasambit nga mina ang pinakadaku nga deposito sang bulawan sa bilog nga nabagatnan-nasidlangan nga Asia. Gintantya man nga isa sa pinakadaku nga reserba sang saway sa bug-os nga kalibutan ang makita diri. Kadaman sang deposito nga mineral sini makita sa mga barangay sang Pulabato, Danlag kag Tablu sa banwa sang Tampakan pero pagasakupon man sang proyekto ang mga barangay sang Kimlawis sa Kiblawan, Davao del Sur kag Datal Blao sa Columbio, Sultan Kudarat.

Sa pila ka kahigayunan nagminalag-on ang ligal kag armado nga pagbato sang pumuluyo nga mapautat ang proyekto kag mapaatras ang mga higante nga multinasyunal nga imbestor diri. Pero umpsa sad-tong ulihi nga kwarto sang 2018 liwat nga ginpadayon ang operasyon sini pagkaligad ang masobra apat ka tuig nga pag-untat.

Mapaniplang nga kasugtanan kag paltik nga mga proseso

Tuig 2016 una nga nagpetisyon ang SMI para sa 12-tuig nga pagpalawig sang FTAA sini. Katumbas kuno ini sang kalawigon sang panahon nga nadula bangud sa mga insidente o kahimtangan nga wala sa kontrol sini. Lakip sa mga gintumod sang Sagittarius Mines Inc. (SMI) amo ang

mga ligal nga sablag nga gin-atubang sang proyekto, ang pagdumili sa open-pit nga pagmina, ang pagpaggwa sang mga Certificate of Land Ownership Award (CLOA), mga armado kag di-armado nga pagbato sang mga residente kag pagkaatrasar sa mga proseso sang gubyerno.

Likom nga ginhatakan sang Mines and Geosciences Bureau (MGB) ang ekstensyon paagi sa mandu nga ginapaggwa sini sang Hunyo 8, 2016.

Luwas sa ekstensyon nga magtapos sa 2032 ginpahanugutan man ang bag-o nga kontrata para sa dugang nga 25 tuig. Sa sini, magalawig tubtub 2057 ang operasyon sang mina sa Tampakan.

Nakatalana nga tapuson sang SMI ang konstruksyon sang mga impiastruktura kag pasilidad sini sa sulod sang tatlo ka tuig agud sa pag-umpisa sang komersyal nga produksyon sang mina. Ginapangayo subong sang kumpanya ang liwat nga pagbuhi sang *environmental compliance certificate* (ECC) sini nga ginkansela sang 2017.

Ginbuyagyag sang mga apektado nga residente nga wala sang naimo nga konsultasyon sa ila mga komunidad bahin sa pagbalik sang operasyon sang mina kag padayon nga ginalikom sa ila ang mga operasyon sang kumpanya.

Ang pagpanghalit kag nagahana nga mga peligro

Suno sa mga pagtuon, ginatabuk sang madamu nga *fault line* (litik sa duta) ang bilog nga mina kag ang bulto sang deposito nga mineral sini nga ara sa sulod sang Cotabato Fault Zone. Isa ini nga na-

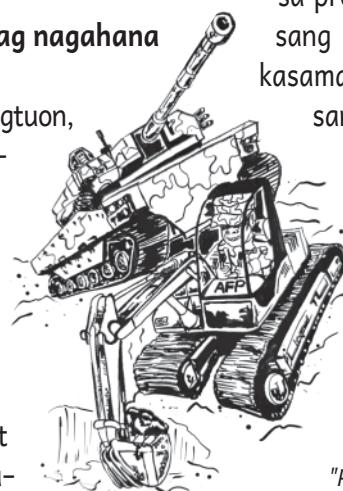
gahana nga *strike-slip fault* (nagatindog nga litik sang duta nga pahilay ang hulag sang mga tipik) nga tuman ka peligroso para sa ginatukod nga mga pasilidad sang mina pareho sang *tailings pond dam*. Ang *tailings pond* tambakan sang mga makahalalit nga mga sobra nga bagay pagkatapos iseparar ang malahanon nga mineral halin sa mga ore. Isa ini ka tuman ka peligroso nga pasilidad bangud na-gaunod ini sang mabug-at nga mineral pareho sang *mercury*, *arsenic* kag saway kag iban pa nga makahililo nga sangkap halin sa mina.

Ginaangut man ang operasyon sang mina sa natabo nga tuman kabaskog nga linog nga nagtay-og sa mga rehiyon sang Cotabato kag Davao sang nagligad nga tuig. Ginessaysay sang mga nakasaksi nga pila ka adlaw lang antes ang linog ginpalukpan sang daku nga bomba ang kidadalman sang isa ka tuman ka dalom nga *drill pit* sini (ginantalya masobra isa ka kilometro ang dalom) nga ginapatihan nag-igo sa pinakadamol nga babin sang deposito. Ginhimo kuno ang pagpamomba agud mawasak ang dalagku nga bato kag maghalog ang duta nga ginakopyutan sang ore. Ang tuman kabaskog nga paglupok mahimo nga magtuga sang mga kahalitan sa idalum sang duta nga isa sa nangin kabangdanan sang paghulag sang mga litik sa *fault zone*.

Natumod man nga ang kinaiya sang duta sa lugar *weathered soils of pyroclastics origin, characteristically porous*, nga buot silingon bulnurable ini sa pagtiphab. Bisan

sa proseso pa lang sa pagpangita sang deposito lutaw na ang pagkasamad sang kadutaan nga tuga sang pagkutkot gamit ang higante nga barena. Dalagku nga mga bato ang maigo sang makina sa pagbuho sa duta nga mangin kabangdanan sang mga kahalitan kag pagtiphab sang duta.

Ang nagapadayon nga "Pagpaniplang...," sundan sa pahina 8

Anti-Terrorism Bill: Dugang sa pasista nga arsenal ni Duterte

Gindunganan sang protesta sang mga pungsodnon-demokratiko nga pwersa ang pagbista sa kongreso sa Anti-Terrorism Bill o ATB sang Marso 3. Gintalakay sa pagbista ang tatlo ka ginaproponer nga nagatuyo nga amyendahan ang Human Security Act (HSA) nga gin-aprubahan sa panahon sang rehimeng US-Arroyo sang 2007. Ang nasambit nga pagbista ginhimo pagkatapos aprubahan sang Senado ang kaugalingon nga hagna sini (Senate Bill No. 1083) nga ibulos sa HSA. Ang nasambit nga hagna amo ang pinakau-lihi sa mga pasista nga hagna ni Rodrigo Duterte.

Layi para sa terorismo sang estado, ginaratsada

Kabaliskaran nga ginbansagan nga "Anti-Terrorism" Bill ang hagna nga layi nga ginaratsada sang Senado kag todo-todo nga ginapalagas sang Manubo nga Panalgon nga mangin layi. Sa baylo nga puntiryahon ang mga "terorista", palawigon ang gahum sang estado para magtanom sang kahadlok kag pasismo.

Sa bersyon sang Manubo nga Panalgon, dugang ang ATB sa Human Security Act (HSA) nga nakabalayon sa estratehiya sang "global counterinsurgency" nga ginapalapnag sang US sa nagligad nga duha ka dekada. Una na nga ginpadasig sang HSA ang pagbansag sang sin-o man bilang "terorista" o katapo sang isa ka "terorista" sandig sa mga talaksan nga gintalana sang US. Sa idalom sang HSA, ginakabig na nga "terorismo" ang pila ka makangilidlis nga krimen pareho sang wala sang patugsiling nga pagpatay. "Terorismo" man ang paggamo sa sistema pang-ekonomiko kag pangatilingban sang pungsod, o pagdulot sang dalagkuhan nga pang-publiko nga krisis sa seguridad.

Labi nga ginabaskog sang ATB ang HSA. Indi lang ang paghimo sang mga aktibidad nga labi nga magahalit

sa publiko ang ginatawag nga "terorismo". Bisan ang mga aktibidad nga "may katuyuan" o plano pa lang mahimo na nga hingalanan nga "terorismo". Lakip sa mga ini ang paghana, pagplano, o pag-ahitar sa mga tawo. Bisan ang pagpakig-angut sa ginatumod nga terorista o terorista nga organisasyon—ang pagpabulig sa ila, pagpakaon, kag anupaman nga porma sang suporta-kabigon na nga "terorismo" sang hagna nga layi. Bisan ang pagbulig kag paghatag sang donasyon sa panahon sang kalamidad, ginakabig na nga terorismo kon ang organisasyon nga naglunsar indi "state-recognized" o ginakilala sang estado.

Ginakabig man sang ATB nga pagsuporta o pagganyat sa paghimo sang terorista nga atake ang pag-paggwa sang mga pahayag, banner, poster, o bisan mga dibuho o guhit nga nagapakita sa rehimens bilang garuk kag dapat ibagsak. Posible nga bisan ang pagpaambit sang mga balita, pahayag, o laragway—sa internet man o sa matuod nga kabuh—mahimo kabigon nga porma sang pagganyat sa "terorismo". Bisan pa, anuman nga porma sang pagpahayag o pagbalita, bisan pa sang mga halit nga dala sang militar sa kaumhan

bunga sang pagpakig-away sa Bagong Hukbong Bayan o iban pa nga rebelde nga grupo, o bisan pa ang direkta nga pag-atake lang sang militari sa mga komunidad, makabig nga pagganyat sa terorismo.

Sa ini nga sistema, bisan ang mga lehitimo nga pulong, paghanas, kag diskusyon sang masa babin sa mga isyu sa ila nga komunidad mahimo nga butang-butangan nga porma sang pagrekruita para sa paghimo sang terorismo. Bisan pa ginatawag nga may ginbutang nga pagpasulabi sa mga protesta kag welga bilang nagapabilin nga ligal, madali nga butang-butangan nga ang ini mga paghulag nga nagatuyo nga manggamo o makahalit.

Ginapalawig man sang ATB ang kalawigon sang adlaw nga mahimo nga ikulong ang isa ka suspek nga wala na sang kasos sang tubtob 24 adlaw, bastante nga panahon para maghimo sang himu-himo nga kasos sa ila nga ginkulong. Ginahimo man nga lehitimo sang hagna nga layi ang wala sang patugsiling nga pagpaniktek—pagpamati sa mga tawag, pagbukas sa mga pribado nga email kag text message, kag pagpasilabot sa pribado nga komunikasyon. Ginahimo na ini subong sang mga gaway sang rehimens pero sa idalom sang ATB, mangin ligal kag hayagan na ang ini nga taktika.

"Pagpaniplang...," halin sa pahina 7

Tampakan Copper-Gold Project may katalagman sang malaparan nga pagkugba sang kabukiran kag pagkalbo sang kagulangan. Pagasamaron man sini ang lima ka sistema sang mga suba nga ginalakipan sang Alip, Altayan, Manteo, Mal kag Padada. Ang mga ini malahalon nga gi-

nakuhaan sang tubig kag pangabuhian sang ginatos ka libo nga pumuluy sa 19 nga mga banwa sa palibot sang konsesyon. Grabe nga polusyon man sa hangin kag tubig ang igadulot sang operasyon sang mina.

Ginakahangaw-an man ang lapnagon nga kaimulon kag gutom nga igabunga sang operasyon sang mina

bangud madamu nga mangunguma ang mawad-an sang duta kag pangabuhian. Mas malala man ang kawad-on sang trabaho bangud sa abante nga makinarya kag teknolohiya nga pagagamiton sa dalagkuhan nga pagmina nga wala nagakinahanglan sang madamu nga mamumugon.

Matarung nga kompensasyon, napadaog sa Honda Cars

Pagkatapos ang isa ka semana nga pagkampo kag pagpamilit sang halos 300 mamumugon kag employado sang Honda Cars Philippines, Inc. (HCPI), madinalag-on nga naduso sang mga mamumugon ang ginapangayo nila nga matarung nga kompensasyon sa pagpahalin sa ila.

Makabaton sang *separation pay* nga katumbas sa 280% sang bulanan nga sweldo ang tanan nga mga mamumugon sang HCPI. Dugang ini sa P110,000 nga mabaton nila. Luwas pa diri ang ekstensyon sang ila *health insurance* sa kumpanya tubtub Disyembre 2020 kag prayoridad nga mangin employado sang HCPI kon magbalik man ang operasyon sini sa Pilipinas.

Nag-umpisa ang paghimakas sang mga obrero sang Honda sang Pebrero 22 pagkatapos patraidor nga ginsara sang kumpanya ang planta sini sa Santa Rosa City, Laguna. Nagaopereyt ang nasambit nga pabrika sa sulod sang engklabo sang Laguna Technopark, Inc. (LTI) halin pa 1992. Apektado sang pagsara ang 387 employado sang HCPI, lakip ang masobra 300 mamumugon sa idalum sang unyon nga Lakas Manggawang Nagkakaisa sa Honda-OLALIA-KMU (LMNH-OLALIA-KMU).

Ginrason sang Pangulo kag General Manager sang HCPI nga si Horiyuki Takakura ang pagsara sa Marso bunga sang “paghina sang pangkalibutanon nga ekonomya”. Pero nahibal-an sang mga mamumugon nga pahito lang ini agud bungkagon ang ila unyon. Wala gi-

nalauman sang mga mamumugon sang HCPI ang pagsara sang kumpanya bangud sa pangako sang maneydsment sang Enero nga wala sang matabo nga pagpahalin bisan maganubo ang kota sa ila produksyon.

Sa kamatuoran, nagahanda na ang LMNH para sa pakignegosasyon sa *collective bargaining agreement* (CBA) sa Agosto.

Sa adlaw nga ginsara ang pabrika, 10 van nga may sakay nga mga gwardya kag hurong ang nag-abot sa pabrika kag nagtukod sang barikada sa atubang sini. Ginbalabagan nila ang mga suporter kag mga pamilya nga nagapamangkot sa kahimtangan sang kumpanya sa tarangkahan sang engklabo. Nagdesisyon ang LMNH nga maghimo sang kampuhan sa pabrika tubtub indi sila pag-atubangon sang kapitalista.

Ginsuhestyon sang kapitalista nga Honda ang tanyag sini nga *separation package* pagkatapos sang apat ka adlaw. Unod sini ang maksimum nga 200% nga bulanan nga sweldo kon sa diin ara sa 60 tuig nga edad pataas sang mamumugon. Samtang, ang mas bata nga mamumugon makakuha, sa pinakanubo, sang 120% sang bulanan nga sweldo.

Wala sapayan nga ginapabugal sang HCPI nga mas mataas sangsa gintalana sa layi ang *separation package*, indi ini matarung sa mamumugon. Suno kay Christopher Oliquino, bise presidente sang LMNH-OLALIA-KMU, indi bastante ang inisyal nga *separation package* agud liwat makaumpisa. Labi man nga manubo ang ginatanyag sa mga mamumugon nga relativu baguhuan.

Ginpamilit sang LMNH ang pagtaas kag pagkapatas sang porsyento sang *monthly pay* agud makahatag sang hustisya sa mga mamumugon, kag nagbunga sang positibo nga resulta. “Kon wala kami sang unyon, sigurado nga batunon na lang namon ang gamay nga tanyag sang kapitalista,” siling ni Oliquino.

Nanindugan ang LMNH kag ang Pagkakaisa ng Manggagawa sa Timog Katagalugan (PAMANTIK) nga bunga gihapon sang nagagrabe nga krisis sa ekonomya kag pulitika sa pungsod ang pagpasara sang Honda. Suno sa mga mamumugon, nagkita sang P17 bilyon ang HCPI sang 2019 kag tubtub P23 bilyon man sang 2018.

“Bunga sang neoliberal nga areglo sang aton ekonomya kag kultura, pati man ang atrasado naton nga industriya, paglaum sang minilyon nga mamumugon ang mga dumuluong nga kumpanya para sa ila pangabuhian,” suno sa PAMANTIK. AB

Barikada sang mga Aeta, ginpresur; anay lider sang Partido, gin-aresto

SA CAPAS, TARLAC, ginpakamalaut sang mga tumandok nga Aeta ang panibag-o nga pagpresur sang Bases Conversion and Development Authority (BCDA). Sang Marso 3, nag-interbenar sa komunidad sang mga tumandok ang may 20 armado nga tinawo sang BCDA upod ang lokal nga pulisia kag ginpanandaman ang ila barikada. Antes sini nag-alabutan ang mga bulldoser kag *backhoe* sang Pancho Construction nga ginkontrata sang BCDA.

Suno sa Asosasyon ng Katutubong Mahawang, kontra ang ila barikada sa pagpalapad sang proyekto nga New Clark City. Una nga ginpalayas ang 500 pamilya nga Aeta ba-

ngud sa gintukod nga SEA Games Stadium sa kaingod nga lugar.

Samtang, ginpakamalaut sang Karapatan ang iligal nga pag-aresto kay Rodolfo Salas sang Pebrero 18,

alas 5:50 sang aga sa Angeles City, Pampanga. Si Salas kilala nga organisador sang mga mangunguma kag kooperativa nga nalakip sa 25 ka indibidwal nga ginpasakaan sang himu-himo nga kasu sang pagpatay sa Leyte. Notoryus ang kasu nga ini bilang “mga nagalakbay nga kala-bera” bangud ginasaylu-saylo sa nagkalainlain nga lugar sa Leyte kag ginagamit nga ebidensya batuk sa nasambit nga mga akusado. AB